

# AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİNİN İÇYÜZÜ

**Emir KAYA**

<https://emirkaya.net/avrupa-insan-haklari-mahkemesinin-icyuzu/>

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) idari ve yargısal açıdan pek çok tuhafliğe sahne olan bir kurum. Türkiye’de AİHM’e peşinen atfedilen değer ve statü nedeniyle bu tuhafliklar konuşulmuyor, göz ardı ediliyor. Halbuki tuhaflikların bazıısı skandal düzeyinde—önyargısız bakılırsa.

Net bir örnek verelim: Türkiye adına AİHM yargıçlığı yapan Işıl Karakaş’ın süresi 2017 Nisan’da dolmuştu. AİHM’in bünyesinde yer aldığı Avrupa Konseyi Türkiye’nin önerdiği yaklaşık 10 yargıç adayını iki sene boyunca türlü bahanelerle reddederek Işıl Karakaş’a ekstradan 2 yıl bahşetti. Neden? AİHM, Işıl Karakaş’ı Mahkeme Başkan Vekili yapacak düzeyde benimsemişti. Mümkün olsa onu ömür boyu orada tutmak, Türkiye’den başka hakim gelmesini engellemek istiyordu. Nedeni, Işıl Karakaş’ın alt kimliğidir. Fazla izaha gerek yok.

Türkiye’de bir yüksek yargı üyesinin görev süresi bittiği halde ekstradan iki yıl dosya inceleyip karar verebildiğini hayal edebiliyor musunuz? Edemezsiniz. Buna rağmen Türkiye kurumsallığın olmadığı bir ülke sıfatıyla, kurumsallığın mükemmel(!) olduğu Avrupa’dan sürekli ders almak zorunda...

Gerek geçmişteki Anayasa Mahkemesi (AYM) raportörlüğünden gerekse İnsan Hakları dersi vermemden ötürü AİHM doğal olarak yıllardır radarımda. AİHM’de Türkiye ile ilgili davaları inceleyen Türkler var. Bunlar radikal sekülerist, Batı karşısında eziklik duyan, “Biz keko Türkler gibi değiliz, sizdeniz” mesajı vermek için çırpınan, siyasi görüş olarak fanatik muhalif ve bölücü profildeler. Mükemmel kamuflaj becerileriyle bu profile sızan Fethullahçılar oldu sonradan. Bir de Türkiye’deki resmi kurumların geçici görevlendirdiği kişiler var. Bunların orada eğitilerek taşıyıcıya dönüştürülmeleri hedeflenir. Konumuz onlar değildir. Zira onlar çekirdeğe nüfuz etmeden dönüp gelirler.

Her yüksek mahkemede olduğu gibi asıl işi çeviren, kritik dokunuşları yapan mutfaktaki ekiptir. Ulusal yargıcın önüne Türkiye ile ilgili başvuruların %1’i bile gitmez. %99 etkili olan işte bu ekip. Bu ekibi hukuk ve ahlak bilinci açısından Türkiye’deki muadillerinden ileride varsaymak büyük bir safdillik olur. Tersine, Türkiye’den uzak olmanın konforuyla daha cüretkar muhalefet edebilmekte ve entrika çevirebilmekteler.

Entrikaların ne düzeye ulaştığını öğrenmek isterseniz AİHM'in zaman zaman açtığı hukukçu alım sınavlarına girenlerle konuşmanız gerek. Bu sınavların usulü sık sık değişir, baraj puanları sınav ilanından sonra bile değişir, adaylara puanları mail ile iletilir, bazen puanları yine mail ile düzeltilir ve tüm bu saçmalıklara itiraz etmek için hiçbir merci yoktur. Soruların ve cevapların içeriden belli adaylara verildiği söylentisi çoklarına “Avrupa’ya yakışmaz, imkansız” gibi gelebilir. Avrupa lehine bu denli önyargıya ve cehalete sadece gülebilirim.

Türkiye’de herhangi bir dersin herhangi bir sınavını idare mahkemesine taşıyabilirsiniz. AİHM’de hukukçu olmak için girdiğiniz sınavın şeffaf değerlendirmesine hiçbir zaman ulaşamayacağınız gibi başvurabileceğiniz bir merci de yoktur.

AİHM kendisini kuralların üstünde bir kurum olarak görmeyi ve göstermeyi başarmıştır her nasılsa. Bir davanın Türkiye’de Yargıtay’da 3 yıl sürmesi makul süre kuralının ihlali olabilmektedir. AİHM’de 13 yıl beklemesi ise gayet normaldir, insan haklarına uygundur(!). AİHM’in bu gibi konularda özeleştirisi bile yoktur. Neden? Çünkü AİHM zaten kendisini bir “hukuk mahkemesi” olarak görmüyor. Adalet hizmet odaklı görmüyor. Bir “siyaset mahkemesi” olarak görüyor. “Ülkelerin iç işlerine, kültürüne, toplumsal dinamiklerine kritik müdahaleler yapabilmek için on binlerce dosya görmek zorunda kalıyoruz” modunda çalışıyor. Elbette “İç işlerine müdahale etmiyoruz” iddiasıyla birlikte...

AİHM’in önünde on binlerce başvuru beklerken Türkiye’den birkaç başvuruyu şahsi meseleye çevirmesi, bu başvuruların hatırına Türkiye’nin Konseyden dışlanması tartışılması uyandırmaz mı bazılarını?

Yazıyı çok uzatmayacağım. Konuyu şahsi meseleme bağlayacağım. AİHM’in hinliğine net bir örnek bulacaksınız:

Tarih 20.7.2014. AYM raportörü sıfatıyla “Anayasa Mahkemesinde Fethullahçılar olarak bilinen oluşum çok güçlenmiş durumda ve hukuki davranmıyorlar” şeklinde özetlenebilecek bir açıklama gönderdim medya organlarına. Akşam saat 20.00 sularında sağ ve sol cenahtan pek çok internet sitesi açıklamamı yayınladı. Sabah işe gittiğimde ilişğim kesilmişti. Açıklamamla ilişğimin kesilmesi arasında mutlak bir ilişki vardı. Dava açtım. Davama bakan hâkim de Fethullahçı çıktı (sonradan ihraç edildi), kaybettim. Sonraki aşamalarda da benzer hukuksuzluklar oldu ve kaybettim. Nihayet AİHM’e gittim.

Başvurumun konusunu tekrar hatırlatayım: Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesindeki hukuksuz düzen ve yapılan usulsüzlükler. Açıklamam o kadar etkili olmuş ki derhal görevden alınmışım. İki yıl sonrasında 15 Temmuz olmuş, AYM’den onlarca kişi ihraç edilmiş. Velhasıl

devasa bir facianın ön uyarı sistemi olmuşum ve haklı çıkmışım. İfşaatlarım aylarca konuşulmuş. Manşet olmuş. Televizyon programlarına konu olmuş. Kendim de yedi ayrı suçtan şikâyet edilmişim, ifade vermişim, aklanmışım. Velhasıl bu devasa olayda hem haklıyım hem temizim hem de mağdurum.

Hukuku, insan haklarını, AYM'yi, bireysel başvuruyu, sonuç olarak AİHM'i ilgilendiren bu kadar büyük bir olay karşısında AİHM ne yapar? Ne yapmalı? En azından Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığına iddialarımı sorar, açıklama ister değil mi? “Bu adam hakimlik teminatına aykırı olarak, sırf bir ifadesinden dolayı meslekten atılmış. Üstelik hem haklı çıkmış hem de yargılanıp aklanmış. Ne diyorsunuz?” der değil mi? Cevabını merak eder değil mi? Sonrasında “İhlal yok” kararı versin yine. Önemli değil.

Ama AİHM benim başvurumu Adalet Bakanlığına iletmedi bile. Bir paragraflık kopyalayıp yapıştır bir kabul edilemezlik kararı verip geçti. Kararda “ifade özgürlüğü” geçmiyor bile. İddialarıma, davaya özgü hiçbir cümle yok. Başvurum tek yargıç tarafından karara bağlanmış: İsveçli Erik Wennerström. Türkiye’den intikam alma duygusuyla Türk öğrencinin staj başvurusunu reddeden profesörün olduğu ülke var ya... Kinine sahip çıkanların ülkesi... AİHM de yetkilerini Türkiye düşmanlığı için kullananların mahkemesi...

Tabii asıl faktör yargıcın İsveçli olması değil. Daha önemli bir neden var: Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığının önünde AİHM tarafından kendilerine iletilmiş, 15 Temmuz sonrası ihraçlarla ilgili binlerce başvuru var. AİHM benim başvurumu Adalet Bakanlığına iletse Bakanlığa güçlü bir savunma malzemesi vermiş olacak. “Ülkenin en yüksek mahkemesi olan AYM’nin başarılı raportörlerinden biri ‘Burada Fethullahçı yapılanma var’ dediği için kurumdan atılmış” anlamına gelen başvurum altın tepside Adalet Bakanlığına iletilince Türkiye’nin eli güçlenmiş olacak. AİHM’in Türkiye’yi taciz etme potansiyeli ciddi ölçüde zarar görecektir.

İşte AİHM tam olarak budur. Dürüst, ilkeli, tutarlı bir kurum değildir. Yer yer sofistike, kurnaz olabilir. Ama Türkiye’deki kurumlardan kesinlikle daha güvenilir değildir. Mamafih kendine dokunmayan konularda üst perdeden konuşup ulus devletlere akıl vermek bir marifet değildir. AİHM kendi pozisyonunu, kurumsal ve ideolojik stratejisini gözettiği hiçbir konuda ilkesel ve ahlaklı bir kurum değildir. Personel alımından başvuru incelemeye kadar her aşamada hinlik ve sinsilik içindedir. Ben bunu öteden beri gözlemler, duyardım. Nihayet başıma da geldi.

Ülkemizde insan hakları alanında zavallı Avrupa özentisi gönüllü misyonerlerin sesi fazla çıkabiliyor. AİHM eleştirileri kısık kalıyor. Sistemsiz ve dağınık kaçıyor. Kurumsal akla ve

politikalara nüfuz edemiyor. Halbuki AİHM eleştirisi, Konseye üye bütün onurlu milletlerde asıl gündemi oluşturmaktadır. İngilizler öteden beri AİHM'e nefret beslerler. Fransa, kendi taşrasında kurulmuş bir mahkeme olan AİHM'i Fransızlar nezdinde ciddiye aldırmmama sürecini ustaca yönetmiştir. İspanya çok katı filtraj mekanizmaları kurarak AİHM'den sıyrılmıştır. İtalyanlar büyük bir öfke içindedir. Ruslar Konseyden çıkmadıkça yakayı kurtaramamıştır.

Peki Türkiye? Türkiye'yle ilgili karar sayısının, Konsey üyesi 27 üyeye ilgili toplam karar sayısından fazla olduğunu biliyor musunuz? Hem kendimizi AİHM müdahalesine bu kadar açık hem de "Biz ilkeliz, geriyiz, çağdışıyız" diye kendini kötü hissetmek... Bu, zavallıca bir psikolojidir.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Adalet Bakanlığı gibi kurumlar Avrupa Konseyiyle ve AİHM'le ilişkiyi günü kurtarır tarzda götürme çizgisini sorgulamalı, daha eleştirel ve stratejik bir çizgiye taşınmalı. Bizim etkin olmadığımız bir kurumun bizi etkilemesi mümkün olmamalı. Hep edilgen, hep alıcı, hep izahat verici, hem savunucu pozisyonda kalamayız. AİHM'e hesap sormalıyız. Adalet Bakanlığı AİHM'den hesap sormalı. "Bu önemli başvuruyu bize niçin iletmediniz?" demeli. "Başvuruları siyaseten mi eliyorsunuz? Neden adil davranmıyorsunuz?" demeli. Hesap sormalı.

Kendi davamdan bağımsız olarak, öteden beri söylediğim şudur: Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi, AİHM vs. taşlı pirinçtir. Bunlarda kimliğimiz, kültürümüz ve bağımsızlığımız açısından zararlı pek çok taş vardır. Evet, pirinç de vardır, fakat pirincin ne kadar sağlıklı olduğu da şüphelidir.

Türkiye'nin Avrupa'ya / Batı'ya angaje olmaktan başka gelişim yolu olmadığını düşünenlerde milli gurur ve şahsiyet olduğunu söylemek mümkün değildir. Hem Avrupa'dan özgür hem de adil ve müreffeh bir ülke olabiliriz. Vizyonumuz bu olmalıdır.